

א פ י ק י ם

באפיקי הזמן העברי חגי ישראל ומועדיו

"והיו לאתת ולמועדים ולמים ושנים" בראשית א, יד

שוב נתחיל מחדש / נתן יונתן

שוב נתחיל מחדש, שכלם מתחילים; החורש, האוסף, המשורה, העלים הנופלים עם הרוח, פניני הטללים והגל החוזר אל חופיו התלולים. מתחילים, כמוכן, גם ירחי השנה: תשרי וחסון וכסלו סתו חדש ריחני מתנשב בגנה להביט איך הקיץ חולף. ורואה איך גני התפוח נורא עיפים אחרי הקטיף, איך הרוח פולש לברכה הקריכה וחורש על פניה קמטים. וכבר בא וחבט המטר של טבת ואחריו חדש שבט ופרחיו ואדר, הססון איך פותח רוכסן לשרב החמסן של ניסן... נטפים אחרונים של מטר, ואיר מלחך ודורס כבר ברכס החר עוד סיון, כמוכן! ותמוז הנמקה והלוח שלנו הולך ונגמר. אז יבוא חדש אב, מאהב בדרךיו בשמשו השופך אגמים של זהב והלילה מלא צרצרים וכוכב וקיצו ופרוע וחס.

משק של כנפי התחלות עידית חכמוביץ'

משק של כנפי התחלות, והרוח שוברת חמסין אחרון של אלול פתוחים שערים לחדש, לסלוח לכנף ניחומים במשב הצלול.

זרועות החלון נשלחות אל התכלת האפק נכנס אל חדרי הלכות צפור נפשך לעצמה מיהלת לעוף ולמצוא מתק דבש ותקוות.

ניצן המחר כמניפה מול עיניך מפציע צעיר, צבעוני ותמים. צוחק העולם, וקורא רק אליך לקטוף חיוכו מצמרות הימים.

עיצוב: חיה סער בליוויים

באפיקי הזמן העברי - רציונל

דוד אומנסקי מקיבוץ גניגר הפנה לחיים נחמן ביאליק את השאלה - כיצד עליהם לחוג את חגי ישראל בקיבוץ?

ביאליק השיב לו בזו הלשון:

"עצתי האחת היא: חוגו את חגי אבותיכם והוסיפו עליהם קצת משלכם לפי כוחכם ולפי טעמכם ולפי מסיבתכם. העיקר שתעשו את הכל באמונה ומתוך הרגשה חיה וצורך נפשי, ואל תתחכמו הרבה.

אבותינו, לא נמאסו עליהם שבתותיהם ומועדיהם, אע"פ שחזרו עליהם כל ימי חייהם כמה וכמה פעמים בנוסח אחד. הם מצאו בהם כל פעם טעם חדש ואֶתְעַרְוֹתָא חדשה.

וידוע אתה מפני מה? מפני שהיתה בהם לחלוחית, וברכת החג שְׁכָנָה בנפשם.

אלה שאינם מוצאים טעם בחגים ובמועדים, סימן שנפשם ריקה ותוֹכֵם חול, ולאֵלֶּה – אין תְּקֵנָה."

כבוד רב ובברכת החג הקרוב
חיים נחמן ביאליק

ביאליק בדבריו עומד על שלושה עקרונות חשובים:

1. עקרון היחס שבין החדש והישן
בבחינת "הישן יתחדש והחדש יתקדש" הרב קוק אגרות הראיה, א', ירושלים תשכ"ב, עמ' ר"ד.
2. עקרון הזיקה הערכית והרעיונית של האדם לחברה בה הוא צמח.
3. עקרון הרלוונטיות, ההתעוררות הרוחנית והחיפוש אחר קשרי המשמעות של הדברים לימינו.

אלה הם שלושת העקרונות הניצבים במרכזה של התוכנית אותה יצרנו: **"באפיקי הזמן העברי" ובזיקה לגורם המארגן "נחל נובע מקור חוכמה" (משלי י"ח).**

תכנית זו, ככוונתה להיות בדיוק כמו המים הזורמים באפיקו של נחל הדן, החוצה את מדשאות בית הספר - תוכנית דינאמית, משתנה ומתפתחת לאורך השנים.

התוכנית מתמקדת בשני צירים מרכזיים הקשורים האחד בשני.

הציר הראשון - חודשי השנה והציר השני - החגים והמועדים.

העיסוק בחודשי השנה - מזמן לנו מגוון רחב של נושאים הקשורים בפרשת השבוע, בחגים ובמועדים, באירועים היסטוריים ובאישים חשובים.

המפגשים מתקיימים אחת לחודש בחטיבת הביניים, ובכל פעם מעלים לדיון סוגיות שונות הנגזרות מהחודש ומעוררות שאלות של זהות ורלוונטיות לימינו.

העיסוק בחגים ובמועדים - מזמן לנו יחידות לימוד, הנפרשות על פני מספר שיעורים, מעמיקות את ההכרות של הלומד עם משמעותם של החגים ומסייעות לתלמיד לבחון את הערכים, העולים מהם בהתייחס לעולמו ולתפיסות חייו.

הזמן הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בחיי האדם, בכלל, ובחיי התרבות שלו, בפרט.

לוח השנה, במובן זה, יוצר מסגרת קבועה של זמנים, שבהם אפשר להקדיש מחשבה לרעיונות ולאירועים בעלי משמעות, הגלומים בתוכם.

הערך המרכזי העומד בבסיס התכנית הוא ערך השייכות.

התכנית נבנתה מתוך רצון להגביר את תחושת השייכות של התלמידים לתרבות היהודית והישראלית ולקהילת בית הספר. ההתכנסות, אחת לחודש בראשי חודשים, והעיסוק בחגים, מטרתם ליצור את תחושת השותפות והשייכות לשני המעגלים גם יחד ולהגביר את הזיקה של התלמיד אליהם.

הדבר יעשה הן על ידי התכנים עצמם והן על ידי הנחייה משותפת של תלמידים אלו את אלו (שכבה י' מנחים את תלמידי שכבה ז' בנושא פורים, ותלמידי שכבה י"א את תלמידי שכבה ח' בנושא ט"ו בשבט).

באמצעות תכנית זו אנו מבקשים ליצור בכל פעם מחדש את המפגש שבין ההתקדמות הספיראלית בזמן - החג (המציין תנועה, מעגליות וחזרה) לבין זו הליניארית (המציינת חד פעמיות), הרומזים יחדיו לתפיסה המימדית והמורכבת של הזמן.

המטרה היא לשאול את עצמנו:

- מה הרלוונטיות של תכנים אלו לימינו?
- מה אני למד על התרבות היהודית והישראלית שלי וכיצד לימוד זה משפיע על זהותי? מאין באנו וכיצד התגבשנו לעם?
- מהם השינויים שעבר עמנו לאורך הדורות?
- כיצד שינויים אלה מתכתבים עם התפיסות שלנו כיום?

באופן כזה אנו יוצרים:הקשרים תרבותיים ורוחניים, הקשורים בעבותות של משמעות לתרבות ולזמן: לחגים ולמועדים, לעונות השנה, לטבע ולאדמה, לקיום בארץ, וכן למעגל חיי המשפחה, הקהילה והעם ולרוחו ותרבותו.

בתכנית זו אנו מבקשים לחשוף את התלמידים לתכניה של התרבות היהודית והישראלית ולעודד אותם לבחון תכנים אלה בראי הזמן. להעלות למודעות את רבדיה המורכבים של תרבותנו והתגבשותנו כעם, ובד בבד לעורר בתלמידים חשיבה ביקורתית ומאתגרת ביחס לעצמם. בדרך זו נסייע לתלמידים בעיצוב זהותם ותרבותם היהודית-ציונית-הומניסטית בחברה הישראלית והדמוקרטית.

ברגע / ורד מוסנזון

ברגע	זו אחריות עצומה להיות שנה חדשה – לקחת על עצמך את הסיכוי, לא להצדיק את התחזיות הנוראות
שהשנה החדשה	שחזו
אוחזת בעקבי	כל אותם ששבעו רע בשנה הקודמת.
השנה העוברת –	חוזר העולם לתוהו ובוהו
עוברים העצים	ורוח אלוהים מרחפת מעל השנה החולפת
לדום מתוח	שנעדרת
ולרגע קצר	בגלל ידה של השנה החדשה
חוזר העולם לתוהו ובוהו	האוחזת בעקביה,
ורוח אלוהים מרחפת מעל השנה החולפת	מנסה לעכב ברגע
שנעדרת	את רגע האמת
בגלל ידה של השנה החדשה	את הרגעים במ תיטול
האוחזת בעקביה,	על עצמה
מנסה לעכב ברגע	את האחריות
את רגע האמת	לכל מה שיקרה
את הרגעים במ תיטול	מכאן והלאה.
על עצמה	
את האחריות	
לכל מה שיקרה	
מכאן והלאה.	

תודות

למפתחי המוצר בצוות הנהגת מארג בבית הספר: טל אושרי, ענבר ארליך, מעין בוסקילה, ראות בן - אבי, אינה גנדין, יעל דקלו, פולינה דר, אורית וילסון, גלעד זאבי, שמרית חן, ירדנה כהן, אפרת נתניאל, אורלי פלמן, סתו פלקסר, בארי פראג, ירדנה פרפרי, תמר צואלה, סיגלית קטן, אמנון רוה, מור רוח.

לאנשי צוות מארג:

אלישבע בולג מנחה שנה א'-ב', עמיחי צור מנהל חינוכי במארג – כל ישראל חברים ומנחה בית הספר, חיים פרג – מנהל תחום שנת האות וסופרוויזר של בית הספר, שוקי יניב אלחדד - מנהלת החטיבה לזהות יהודית ב"כל ישראל חברים".

לדורית שבח על ההגהה.

לאודליה רחבי על עימוד התכנים.